

LLIBRES

David Jou Andreu

ELS SITGETANS A AMÈRICA I DICIONARI D'“AMERICANOS”. APORTACIÓ A L'ESTUDI DE L'EMIGRACIÓ CATALANA A AMÈRICA 1778-1936

2a edició. Pròleg d'Albert Manent.

Ed. Grup d'Estudis Sitgetans. Sitges 2008.

Sigui'm permès abans de presentar aquesta obra que avanci un espontani judici de valor: quin llibre tan extraordinari tenim a les nostres mans!

En començar s'ha de dir que es tracta d'una reedició. La primera edició d'aquesta obra aparegué l'any 1994. Exhaurida l'edició, al cap de 14 anys es publica novament “corregida i augmentada”. Aquesta expressió, especialment la segona part, és a dir, la paraula “augmentada” té en aquest cas el seu valor exacte. No és cap exageració. De 439 pàgines de la primera edició s'ha passat a 574 de la segona. I de 540 entrades o biografies del diccionari d'“americanos” s'ha passat a més d'un miler de la segona. Es podria dir que és un llibre nou com remarcà molt adequadament el Dr. Lluís Segura en la dissertació de presentació que s'efectuà el dia 29 de novembre del 2008 a l'espai cultural Pere Stämpfli, seu del Grup d'Estudis Sitgetans, que és l'entitat que ha publicat el llibre les dues vegades.

Després de la lectura atenta d'aquest volum es pot afirmar que és un llibre d'una importància excepcional, tant per a la història de Sitges en particular com per a la història del moviment de l'emigració catalana a Amèrica, en general, com s'indica en el subtítol.

Els catalans emigraren a tots els llocs d'Amèrica, però els sitgetans ho feren d'una manera especial a l'illa de Cuba i encara a la regió anomenada Oriente d'aquella illa. Els lligams dels sitgetans amb l'illa del Caribe foren tan intensos que el setmanari local *El Eco de Sitges* (avui *L'Eco de Sitges*), que és una font ingent de dades sobre aquesta relació entre la població i Cuba, el dia 1 de setembre de 1906, va publicar una petita nota referent a un succeís trist cubà, la nota començava d'aquesta manera: “Permita Dios reine de nuevo la paz en un país que Sitges considera extensión de su propio término municipal”.

Certament, l'obra de David Jou i Andreu, com indica l'autor del pròleg, Albert Manent, és una eina imprescindible per als qui vulguin conèixer la història social i econòmica de la vila avui turística i abans agrícola i marinera, però puix que la història local pesa cada vegada més al nostre país, obres com les de David Jou trenquen els horitzons locals per inscriure's en els repertoris de la història general de Catalunya. De la suma d'obres com la que comentem es farà en el seu dia la història total de l'emigració dels catalans a Amèrica. Com seria de desitjar una història semblant dels lloretencs a Amèrica. I dels sanfeliuencs. I dels vilanovins. I dels palamosins, etc.! Els grans rius es formen de la suma de les diferents rieres.

L'obra, després del pròleg d'Albert Manent, consta de dues parts molt ben diferenciades. La primera és un resum detalladíssim de la història de Sitges des de 1778 fins al 1936, amb una relació completíssima de les sortides dels sitgetans cap a Amèrica, les empreses comercials, les activitats culturals i associa-

tives, les guerres d'independència a les terres americanes i finalment la història dels "americanos" tornats a Sitges, les seves cases com a testimonis arquitectònics històrics i anecdòtics, el culte a la verge de la "Caridad del Cobre" i altres aspectes.

La segona part és el diccionari d'"americanos". Biografies, d'extensió diferent, segons la personalitat del biografiat i també segons les dades obtingudes, de més d'un miler de sitgetans que emigraren a Amèrica. Recull inacabable de dades i de coneixements que no cal dir que serà una de les parts més consultades de l'obra, especialment per als descendents de tots aquells sitgetans que, uns amb més sort i altres amb menys, anaren a fer les "Amèriques".

L'obra va enriquida amb dos valuossíssims apèndixs –d'elaboració laboriosíssima–. El primer amb una relació d'autoritzacions, llicències o consentiments per a emprendre viatge a Amèrica, i el segon és la còpia d'uns "vales" o rebuts de participació en el negoci d'un viatge a Amèrica, signat a Sitges el 20 de novembre de 1795; amb moltes més qüestions i notícies impossibles de detallar en una ressenya com aquesta.

Segueix encara una bibliografia completíssima i una relació de les fonts consultades: arxius públics i privats, manuals, publicacions periòdiques i entrevistes a catalans d'Amèrica. Queda palès que l'autor no ha fet volar coloms i que tota notícia i tot esdeveniment està ben fonamentat.

De la lectura atenta d'aquest llibre, que ja en començar hem qualificat d'important, queda evidenciat que David Jou té l'habilitat no gaire comuna, reservada a grans especialistes, com ens demostra que és ell, en la matèria. Demostra ésser un bon investigador que coneix com pocs els documents i les dades històriques del tema que tracta. És esborronadora la quan-

titat de referències a actes notariais, a llibres, a notícies de premsa, a correspondències mercantils i familiars, etc.

Gràcies a la intel·ligència i a la traça literària de l'autor amb tot aquest devesall de material històric ha arribat a un resultat coherent i admirable. Però cal afegir a això que és també el fruit de la tasca pacient de l'autor. Una obra com aquesta no s'improvisa, sinó que és el resultat d'hores i més hores d'investigar pels arxius, hores i més hores de copiar dades i documents.

Tots els amants de la cultura –i d'una manera especial els penedesencs– hem d'agrair a David Jou la feina feta i, a la vegada, felicitar-lo. Agraïment i felicitació que s'ha d'estendre a l'entitat editora, el Grup d'Estudis Sitgetans.

En una paraula: un bon llibre recomanable de totes totes.

Ventura Sella

DD. AA.

5 PER 40. CINC MIRADES PER QUARANTA ANYS DE CINE CLUB VILAFRANCA. 1968-2008

Cine-Club Vilafranca. 2008.

Tots els que ja comencem a tenir una edat recordem aquells vells temps en els quals les sessions de cine-club eren un espai de llibertat, un espai per a veure cine amb voluntat d'entendre el món, amb voluntat de compartir i dialogar sobre un art, el cinematogràfic, que era –ai las! llavors molt més que ara– una invitació al pensament i a la reflexió. Aquest volum commemora els quaranta anys de vida i activitat del Cine-Club Vilafranca en base a cinc referents cinematogràfics que ens arriben

en comentaris i reflexions personals de la mà de cinc amants d'aquest art que, a més, pertanyen a generacions diverses i que, en justa conseqüència, no sols no tenen els mateixos gustos sinó tampoc les mateixes condicions, així mentre Antoni Llovet ens parla d'una producció de l'any 1963, Manuel Somoza agafa un referent dels anys setanta i així a cada dècada Jordi Romeu, Josep Maria Escofet i Jordi Casanovas.

El conjunt dels textos no és necessàriament de precisió cinematogràfica, en la sala de projeccions naixien i neixen cada setmana moltes interpretacions de la vida, de l'entorn, de la pròpia realitat de l'espectador i de les imatges que es projecten, d'aquí que un dels sentits del volum sigui el del cinema com a element condicionant o determinant d'aspectes personals de les vivències de cadascú.

El volum és dedicat a la memòria de Cisco Olivella, recentment traspasat i tan directament lligat al projecte de Cine-Club Vilafranca i a la seva història. Però potser el més nostàlgic de tot plegat és la llista que clou l'edició, un "1.000 per 40" que ens aporta les referències concretes amb data de les mil sessions de cinema promogudes per l'entitat. Tots i cadascun hi hem trobat aquella data significativa en la qual vam poder veure una pel·lícula –en algunes ocasions fins i tot amb dificultats gairebé d'ordre públic perquè la sessió, que en aquest cas es realitzava a l'Auditori del Museu, era d'una pel·lícula no autoritzada pel règim franquista– que va marcar la nostra vida de forma evident i que ens va ajudar a descobrir la felicitat o la injustícia des del fons de la sala, una sensació entranyable que ens ha d'acompanyar per sempre i que aquesta edició sap desvetllar.

J. M. L.

AA. DD.

IMATGES 1936 1939. LA GUERRA CIVIL A LES COMARQUES TARRAGONINES

El Punt - Hermes Comunicacions SA. Girona, 2008.

Sovint, les imatges s'utilitzen per il·lustrar un llibre acompanyant un text, on la importància recau en les paraules escrites, tot pensant que només amb les lletres s'hi pot abocar tot el contingut, tota l'essència d'una recerca documental. Però, en aquest cas, les fotografies són una cosa més que un acompanyament del text, les imatges són un document i parlen per elles mateixes. Les fotografies d'aquest llibre ens narren uns temps, uns passatges entre 1936 i 1939 tot recordant uns períodes de revolució i guerra a les comarques tarragonines, sobretot a partir de la Batalla de l'Ebre, que va començar el 25 de juliol de 1938, ja que en aquest moment les batalles a les terres tarragonines seran importants en desenvolupar-se un dels darrers enfrontaments bèl·lics de la Guerra Civil espanyola.

El llibre ens presenta tots els aspectes de la guerra, des dels seus inicis amb la revolució del juliol de 1936 fins al final de la guerra i l'exili. Tot plegat, il·lustrat amb un bon nombre de fotografies inèdites o conegudes procedents de fons d'arxiu públics i privats, com les fotografies de la Biblioteca Nacional de España de Madrid, o d'Alfons Vidiella Ramon, del Vendrell. Aquest volum també recull un bon nombre de fotografies del Fons Henry Buckley, dipositades a l'Arxiu Comarcal de l'Alt Penedès. Aquest fons, juntament amb d'altres fons adquirits en els darrers temps, fa de l'Arxiu Comarcal un excel·lent contenidor de reporters estrangers de guerra. Una de les grans aportacions del fotògraf Henry Buckley que podem trobar en el llibre és la imatge d'una cabina telefèrica sobre el riu Ebre.

Aquest volum compta amb un bon nombre d'historiadors experts en diferents aspectes de la guerra a la província de Tarragona. Entre els historiadors que formen part de l'elenc d'autors destaco Andreu Mayayo, de Montblanc, i professor de la Universitat de Barcelona. Bona part dels escriptors del llibre són professors de la Universitat Rovira Virgili com Josep Sánchez Cervelló, el qual està treballant en un bon nombre d'iniciatives de memòria històrica en aquelles terres.

El fet de poder fullejar el llibre és una bona recomanació que us faig als interessats de la Guerra Civil i, sobretot, als residents al Baix Penedès. Una bona compra per conèixer amb imatges els tristos episodis d'una Guerra Civil que no havia d'haver succeït.

Daniel Sancho París

Montserrat Comas(*)

BIBLIOTEQUES EN TEMPS DE GUERRA

Ed. Llibre de Matricula.
Calafell 2008.

Començaré dient que he llegit aquest volum sobre les biblioteques del Vendrell, Sitges i Vilafranca amb veritable goig, amb una certa passió devota, no sols pel tema bibliogràfic que m'és tan agradós, sinó pel caire prou específic de l'espai i les situacions que Montserrat Comas ha resseguit, un resseguir que més que fet amb deteniment jo diria que a les pàgines del volum és brodat amb delectança, tal com correspon al seu esperit de bibliotecària.

Deixeu-me dir que aquest llibre ha de ser el resultat d'una llarga tasca de reflexió, en primer lloc perquè no és habitual un volum sobre tres textos documentals diferents: els diaris de les bibliotecàries de les tres pobla-

cions, en una mena d'exercici de literatura comparada, però, a més, en base a un plantejament –evidentment molt més enriquidor– de caire temàtic, quan en realitat hauria resultat infinitament més fàcil fer simplement una ressenya cronològica any per any o mes a mes de les tres biblioteques, prou properes com per viure situacions molt semblants; el resultat del volum, però, se n'hauria ressentit i encara quedaria feina per fer.

Hi ha un altre detall inicial que voldria remarcar, es tracta del caire de sensibilitat femenina que traspua el volum pertot arreu, evidentment en les anotacions dels diaris de les bibliotecàries, però també en la tria i l'enfocament detallat que hi ha aplicat la Montserrat, fixant-se en coses i aspectes als quals em penso que jo mateix no hauria donat importància o, més ben dit, no me n'hauria adonat de la seva importància sociològica; per exemple, els préstecs de revistes de moda, “figurins” per a fer-se vestits les senyores quan s'acosten els dies de festa, i el dibuix sociològic que això suposa, o tot el tema de la canalla, la secció infantil, amb l'anàlisi de les malifetes i els problemes d'ordre que generaven. Tot plegat un retrat deliciós.

Podria parlar llargament d'aquest sentit de feminitat que traspua no el volum sinó la mateixa tasca de gestió d'una biblioteca, és un tema que apareix insistentment: la labor del dia a dia i la constant vetlla que en fa el doctor Jordi Rubió des de la direcció barcelonina de la Xarxa de Biblioteques Populars de la Generalitat de Catalunya. No cal dir que les bibliotecàries sentien una veritable veneració pel doctor Rubió, el qual, a més, va portar a terme una tasca impecable, constant i certament decisiva tant en la presa de decisions transcendents com en les orientacions. Ho puc dir amb coneixement de causa perquè vaig conèixer l'estimació que les bibliotecàries sentien pel vilafranquí Pere Bohigas i Balaguer,

una veneració que vull imaginar-me molt semblant a la del doctor Rubió en els anys que analitza el llibre.

En aquest tarannà hi havia i encara hi ha d'haver un important component de disciplina, com assenyala Albert Manent en les pàgines del pròleg; la disciplina i la constància de la tasca del dia a dia, tantes vegades feixuga com assenyalen moltes de les pàgines, dels fragments dels diaris de les bibliotecàries, prou feixuga com per evitar una intervenció directa de comitès revolucionaris en la vida de la biblioteca, una disciplina que feia possible adaptar-se a les tipologies canviants de lectors que aniran coneixent en aquells tres anys, en especial quan vagin arribant desplaçats, refugiats, ferits i soldats del front; a més del Servei de Biblioteques del Front i les biblioteques filials a diverses poblacions, un àmbit fins ara absolutament inèdit i desconegut a nivell general.

Com assenyala Manent, disciplina també per mantenir-se al marge de les trifulgues polítiques i socials i aconseguir un caire neutre, de normalitat absoluta, un aspecte que Montserrat Comas també ha volgut remarcar: la necessitat de no trencar cap norma de funcionament interior, fent que la vida pogués transcórrer amb el màxim de qualitat i tranquil·litat possible, tot i que sovint cal amagar o camuflar els llibres de temàtica religiosa o, més endavant, manca subministrament d'electricitat i cal tancar quan es fa fosc, o fa fred i no hi ha calefacció, o alguna bibliotecària es troba de baixa i manca personal, però si pot ser no ha de faltar cada dia el gerro amb flors noves... Un desig de normalitat cultural que deixa petjada, que sorprèn als soldats convalescents que vénen d'un front caòtic i troben rere les parets de la biblioteca un món idíl·lic que els convida a conèixer la cultura, algunes vegades a voler aprendre a escriure o a llegir.

Aquest va ser el resultat de la labor abnegada de les bibliotecàries i d'una voluntat de ferro per part de la Generalitat en aquest àmbit de la promoció cultural, en el convenciment del paper essencial que havia d'exercir la cultura a Catalunya a través d'institucions com la xarxa de Biblioteques Populars. És cert que arriba un dia que aquesta aparença de normalitat ja no és possible, que els bombardeigs són una realitat, en especial al Vendrell, al costat de la carretera i de l'estació, o que els responsables de l'hospital de guerra de Vilafranca es veuen obligats a intentar utilitzar les sales de la biblioteca, uns i altres situats a l'espai de la desocupada caserna, però estem parlant ja dels primers dies de l'any 1939 quan tot ja és a Catalunya dat i beneït. En un entorn de guerra i en situacions molt diverses, s'havia fet molt bona feina durant més de dos anys i mig.

El final d'aquesta història és prou trist, la Joana Raspall m'havia explicat, i en Manel Güell n'havia recollit un altre testimoni, com les bibliotecàries vilafranquines van carregar un camió amb els llibres que van poder i cap a Barcelona, i es van trobar amb un bombardeig a mig camí. En aquells moments alguns llibres van tenir un trist final i a l'entorn del 21 de gener de 1939 formaven part d'una pila de llibres al mig del carrer, davant de la caserna, no em pregunteu si va ser cosa dels darrers republicans a l'hora de la fugida, si no es van poder carregar tots als camió, o si va ser un fet derivat de la gent de l'hospital que hi havia al costat o, pel contrari, va ser cosa dels primers ocupants franquistes i l'entrada en alguna casa, qui sap si a la biblioteca d'alguna entitat com l'Ateneu Obrer. Alguns van tenir sort, la del fet que un noi de dotze anys passés pel carrer i es fixés en la portada i se l'emportés cap a casa pensant que potser li faria servei després d'haver estat protagonista d'una de les moltes històries bibliogràfiques tristes que en aquells anys es van viure al nostre país, i dic una perquè podria explicar com aquell gener del 1939

els ocupants de Vilafranca es van adreçar a l'establiment i llibreria de cal Claret, ara ja desaparegut, i amb l'argument que allí s'havien imprès setmanaris de caire republicà i marxista (se n'havien fet de tot tipus i color polític) van saquejar l'establiment, van treure el que van voler i van fer una foguera de llibres i papers al mig del carrer de la Parellada.

Diu que darrera un llibre hi ha sempre un enteniment i un cor que batega, i quan el llibre ja és una realitat física, al costat del llibre hi ha encara la sensibilitat del llibrer, i la de la bibliotecària fins arribar al lector. Una sensibilitat, la que s'exerceix a la biblioteca, que va molt més enllà del caire estricte de la professió, com assenyala amb notable encert Montserrat Comas en una colla de pàgines d'aquest llibre, que passa a ser, en especial quan les circumstàncies de la vida esdevenen difícils o fins i tot dramàtiques, una mena de consellera, d'amiga fidel que sap o intenta saber donar un cop de mà a qui ho demana.

El llibre parla d'això i de moltes coses més, jo no voldria rastrejar-les totes, però en general s'hi respira un esperit que era el que movia tot aquell moviment de les biblioteques populars, el que al llibre s'esmenta de concebre la cultura com a element de formació, de cohesió i d'homogeneïtzació d'una col·lectivitat. Aquest va ser evidentment un esperit que es va intentar trencar definitivament al gener del 1939 i que si va romandre rere les parets de les biblioteques que van continuar obertes va ser una vegada més gràcies a la labor abnegada de les bibliotecàries que en les penúries de la postguerra van intentar fer el mateix que en el temps de guerra: donar a l'activitat bibliotecària un caire de normalitat que no existia al carrer ni en cap altre lloc del país.

Altres poblacions, com va ser el cas de Vilafranca, van veure que es tornaven a quedar sense biblioteca i amb l'agreujant que també

havien tancat portes o desaparegut les biblioteques d'entitats, fons bibliogràfics que sovint havien nascut de l'empenta dels anys republicans, com va ser el cas de la biblioteca del Casal o la de l'Ateneu Obrer. El cas vilafranquí era especialment trist perquè era la segona biblioteca pública que fracassava després de l'anomenada biblioteca Parera i Coll a finals del segle XIX.

Podria comentar molts altres aspectes que m'interessen especialment, com pot ser el cas dels refugiats que venien d'altres zones del país, en especial els nens o els orfes ferroviaris. Aquest és un tema que té a veure amb aquest volum: la demostració que hi ha encara molts aspectes de la nostra Guerra Civil per conèixer i per estudiar, fins ara les biblioteques populars penedesenques i al calaix dels temes pendents encara el servei d'acollida de refugiats, per exemple de nens de Madrid que va portar infants a les nostres poblacions.

Aquest és un llibre que té encís. No és un volum de consulta, de referències específiques, més aviat és un dibuix, encara molt més una magnífica pintura mural en base a les observacions de les bibliotecàries –que anaven fent així el seu propi llibre, el llibre manuscrit de cada biblioteca– que, com remarca la Montserrat a la introducció, constitueix una font inestimable d'estudi sociològic, en el cas que ens ocupa, de la Catalunya que va del juliol del 1936 al gener del 1939. Aquest és un volum que sap situar-nos, que permet ambientar-nos en els múltiples aspectes del temps de la guerra a casa nostra. En recomano una lectura plàcida, lenta, tema a tema, assaborint-lo amb un silenci de respecte, amb pauses com la que es fa després de la crucifixió de Jesús a les passions de Bach –la proposta és de la mateixa Montserrat Comas quan ens presenta la primera pàgina en castellà del diari de les bibliotecàries, entrat ja l'any 1939–.

Jo crec que hem d'agrair a Montserrat Comas la magnífica feina realitzada i a la gent de "Llibres de Matrícula" una vegada més la cura atenta en una edició més que correcta, impecablement digna del prestatge de qualsevol de les biblioteques populars de casa nostra, atribució que, a la vista del que es diu al llibre, crec que és certament un molt bon elogi.

J. S. B.

(*) Parlament de presentació a Calafell el 29 de novembre del 2008.

Daniel Sancho (coord.)

RECULL D'HISTÒRIES DE SANT CUGAT SESGARRIGUES

Ajuntament. Sant Cugat Sesgarrigues 2008.

Tal com es remarca en les línies de presentació d'aquest volum, més enllà de les diverses edicions i estudis sobre aquest municipi penedesenc publicats en les darreres dècades, la intenció d'aquest llibre és la d'aplegar i donar a conèixer documentació concreta de la població de caire inèdit, en especial les entrevistes de memòria oral realitzades per Daniel Sancho a Josep Maria Peret i Carlos Ollé, un treball realitzat amb especial cura i amb l'atenta transcripció contrastada que exigeixen aquest tipus de treballs de recerca històrica sobre fonts orals.

El volum s'obre amb la conferència que Ramon Arnabat va pronunciar sobre la Segona República a Sant Cugat Sesgarrigues l'onze de setembre del 2007. Un excel·lent exercici de síntesi sobre el període, amb referències concretes a la població, en el qual també s'esplaia la memòria oral aplegada en el llibre. Com a complement es reproduïxen deu documents de l'Arxiu Municipal de la població referents a l'etapa que va del 1923 al 1939, actes de plens

municipals que ens ofereixen detalls valuosos sobre la vida municipal de l'època.

A més de les imatges que il·lustren l'edició, un aplec final reproduceix una vintena d'imatge pràcticament inèdites sobre indrets de la població i moments determinats de la vida social. En conjunt una edició acurada realitzada amb l'encert i la voluntat de fer història des de cada poble i indret del nostre Penedès, però també amb la voluntat de conjunt que remarca Sancho en la introducció, la de poder comptar amb un llibre que és una eina de record dels temps passats.

J. M. L.

Antoni Piñol i Marc Font (*)

EL PENEDÈS. GEOGRAFIA, PAISATGE I PATRIMONI

Ed. Abadia de Montserrat. 2008.

L'Antoni i el Marc han insistit molt que digués quatre paraules sobre el seu llibre, no puc ni vull desatendre el seu prec perquè engresca veure gent jove, universitaris –en el sentit de la paraula universitari que havia sentit sempre al mestre Pere Grases, com la persona plena d'inquietuds culturals, polítiques, socials...– que estimen, valoren i s'engresquen pel coneixement de la seva realitat més propera, fet que els ha portat a crear la secció de Geografia dins l'Institut d'Estudis Penedesencs, certament que ens en calen molts com ells a casa nostra.

Fa bastant més d'un any ja me'n van parlar, d'aquest llibre, de manera que em consta que no estem davant d'una obra de compromís, feta d'un refregit d'aquí i d'allà, sinó d'una obra de gestió lenta, madurada als espais d'estudi universitari i sota l'atenta tutela del seu professor Joan Tort.

Comptat i debatut, que obrim la primera pàgina i hi trobem una composició emblemàtica, el sonet al Penedès d'Antoni Massanell, que, a més, il·lustra com a text al peu un grup de fotografies de les pàgines inicials. Quan el Ton va escriure aquesta composició jo encara no el coneixia, però em consta, per l'amistat i el mestratge que d'ell vaig rebre anys després, que era un decidit defensor de la identitat de la nostra terra i que l'estimava amb passió gairebé de geògraf perquè era un excursionista irredempt que havia trepitjat una i altra vegada tots els racons del nostre Penedès, d'aquí que el seu sonet sigui un preciós joc de descripcions on la geografia i el sentiment van de la mà, aspecte que és, certament, una gran veritat. El mapa que acompanya el poema d'en Massanell a les primeres pàgines ens mostra igualment aquest caire d'espai unitari que ha de definir el sentit de comarca, una unitat geogràfica de la que Piñol i Font n'estudien el passadís interior.

Ja a la primera pàgina trobo un concepte que m'interessa especialment, es parla del Penedès com un territori d'identitat pròpia, una identitat no sols present en la mateixa etimologia de la paraula Penedès i en el topònim d'un bon grapat de poblacions, sinó especialment en un fet que, a la meua manera de veure, deriva de la revolució de pensament que va suposar el romanticisme. La valoració del passat que proposa l'ideal romàntic determina una recerca de la identitat, és llavors quan neix el concepte de comarca, de la mateixa manera que es desvetlla la renaixença i els poetes canten el seu espai més proper i neix l'excursionisme i es desenvolupen les comunicacions. Fins al segle XIX em fa l'efecte que no podem parlar de la comarca com un espai d'identitat i la prova la tindriem en el caràcter endogàmic de moltes poblacions, tal com reflecteixen els insistents cognoms que trobem en un o altre dels pobles del Penedès. D'una època en la qual poc hi havia més enllà de l'espai on s'havia nascut i, de tant en tant, mercat o fira a Vilafranca es

passa a una etapa en la qual, amb el suport de la difusió de l'ensenyament, el conjunt de la població de casa nostra comença a tenir sentit d'identitat, de pertinença, i aquest sentit molt abans que el fet de ser catalans era el de pertànyer al Penedès.

Sempre he pensat que la comarca ofereix, tot i la facilitat actual dels mitjans de comunicació, un espai diem-ne fet a la mesura humana, a la mida de l'ull humà que diu el Ton Massanell en el seu sonet. Tot i això, aneu a saber si el futur ens arrabassarà el sentit d'identitat comarcal. Per dir-ho d'una manera gràfica, hem passat d'un temps en el qual el meu avi deia "el mes que ve haurem d'anar a Barcelona" a una situació actual en la qual ens llevem el diumenge i diem "anem a esmorzar a Andorra?". Afirmen els autors del llibre que el Penedès genera un profund sentiment de pertinença que el nouvingut es fa seu ràpidament, tant de bo sigui sempre així perquè al llibre es parla també d'una comarca en venda.

En aquest llibre estem davant d'un treball que ens proposa una síntesi geogràfica però estructurada en base als límits naturals que defineixen les conques hidrogràfiques que travessen el nostre territori, amb una referència especial a les dues capitals. Ja he dit que de geografia, en sé ben poc però em sembla que aquesta forma d'encarar la visió d'un paisatge com el del Penedès, és a dir, una comarca no determinada per una gran conca fluvial, constitueix una aportació prou novedosa.

En aquest espai el paisatge és definit com un mosaic de l'activitat humana, però un mosaic en el qual s'apunten canvis greus si no anem, com diuen els autors en el llibre, a una gestió conscient, jo diria una gestió coherent. És així que el Pic de l'Àliga ha estat sempre un punt de referència indiscutible per als penedesencs, però ben a prop d'ell Piñol i Font hi veuen un país en venda. En qualsevol cas, el

conjunt és definit a les pàgines del volum que avui presentem en els seus eixos principals, es parla de poblament, de la vinya i la fil·loxera, i s'acompanya de gràfiques i de magnífiques fotografies, tot plegat entre els assentaments humans i els grans eixos de comunicació.

Els autors dibuixen també un tret molt característic del Penedès, el seu sistema de municipis, com veritablement correspon a una població disseminada en una àmplia plana.

Tot seguit trobem l'anàlisi detallada de les diverses valls, la de l'Anoia amb fotografies, dades i gràfiques posades al dia, la del Foix i el procés de suburbanització que ha patit en bona part a partir dels anys 90 i la de la riera de la Bisbal. Entre una i altra Vilafranca i el Vendrell amb els seus entorns.

En conjunt es tracta d'una obra de divulgació i síntesi, ben aconseguida, magníficament editada i amb una voluntat didàctica que ens demostra que en els darrers trenta anys moltes coses han canviat a casa nostra, quan es va fundar l'IEP no podíem pas imaginar no sols una edició en color tan acurada, sinó el simple fet que una editorial, en principi amb una voluntat comercial, pogués interessar-se per publicar un llibre d'aquestes característiques, que, en definitiva, vol dir que hi ha un públic lector interessat per la temàtica geogràfica.

Hauria de ser aquest un volum de referència pel que fa a la divulgació i ens podríem donar per satisfets si la meitat dels joves de casa nostra arribessin a saber ni que fos una tercera part dels conceptes bàsics que aquí s'exposa.

J. S. B.

(*) Parlament de presentació a Vilafranca del Penedès el 28 de novembre del 2008.

Manuel Llorens

POEMA PARA UN LUNES BANCARIO

Ed. Centro de Estudios Latinoamericanos
Rómulo Gallegos. Caraqués. Veneçuela 2006.

Nét del benemèrit vilafranquí a l'exili Rodolf Llorens i Jordana, Manuel Llorens, psicòleg clínic, professor de la Universitat Catòlica Andrés Bello i psicòleg de la selecció nacional de futbol de Veneçuela, és igualment autor de treballs de creació poètica i de diversos contes. Aquest volum que ara arriba a les nostres mans aplega gairebé una cinquantena de poemes breus i li va ser guardonat amb el premi de poesia Fernando Paz Castillo en la seva XVI edició.

Poètica impressionista, feta de crits momentanis i imatges fugisseres, creació de comunicació difícil en la qual les imatges han estat collides, caçades, de l'absurd de la realitat diària, sigui d'un text qualsevol, de les pàgines del diari, potser d'un informe psiquiàtric. En tot el conjunt, l'absurd es desenvolupa en imatges plàstiques, sovint sense ordre ni lògica, amb personificacions que intenten accentuar detalls qui sap si inconnexos, talment com una mostra de l'absurd fet metàfora. En la poètica de Llorens no hi ha referents acadèmics, no es dibuixa cap coneixement enciclopèdic de la dinàmica creativa de la paraula, les seves referències són del carrer, de la gent del seu temps, d'aquí que el volum no s'obri, sinó amb unes paraules de Pink Floyd i d'Emily Dickinson, una manera certament clara d'anunciar que la paraula forma poètica, com la vida en la societat contemporània que les seves pàgines retraten fragmentàriament, ha perdut tota mena de límits i condicions, que ha enterrat no sols l'academicisme, sinó la mateixa referència que en pot derivar del seu pes formatiu.

J. S. i B.